

Spitsbergen

Fred Geers

Colofon

Spitsbergen

© 2018 Odyssee Reisgidsen

© 2018 Fred Geers

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Derde geactualiseerde druk, 2018

Tekst: Fred Geers

Serieredactie: Bartho Hendriksen en Leo Platvoet

Foto's: Fred Geers tenzij anders vermeld

Kaarten: UvA-Kaartenmakers, Castricum | www.uva-kaartenmakers.nl

Omslag: naar een ontwerp van De Weijer Design | www.deweijerdesign.nl

Auteur

Fred Geers kiest voor zijn reizen vooral noordelijke bestemmingen. Belangstelling voor ruimte, ongerepte natuur en de meest oorspronkelijke landschappen vormt daarbij de grootste drijfveer. Daarnaast is een voorliefde voor Scandinavische taal en cultuur een belangrijk motief voor de tochten naar het noorden. Interesse in de onderlinge relaties tussen de noordelijke landen maakt de belangstelling compleet. De ontdekkingstochten van de Vikingen, de Zweedse en de Deense overheersing van Noorwegen en de migratie van Finnen zijn daar voorbeelden van.

Odyssee Reisgidsen

Odyssee Reisgidsen levert zijn titels als paperback of als e-book. Paperbacks zijn verkrijgbaar bij de (reis)boekhandel in Nederland en Vlaanderen, via Bol.com of de Odyssee-website. De e-books zijn alleen verkrijgbaar via de Odyssee-website. Daarbij kan de reiziger zijn of haar eigen gids samenstellen.

Uiteraard proberen wij de geboden informatie zo actueel en accuraat mogelijk te houden. Toch kunnen er onvolkomenheden en fouten in de tekst voorkomen.

Odyssee aanvaardt daarvoor geen verantwoordelijkheid.

Odyssee zoekt auteurs

Naar Moldavië, Patagonië, Taiwan of een andere minder bekende bestemming geweest? En je wilt je bevindingen op papier zetten? Voor meer informatief, zie www.odyssee-reisgidsen.nl

Toelichting bij planten- en diernamen

N = Noorse naam, L = *Latijnse naam* en E = Engelse naam

Foto omslag: Adventfjord

Foto titelpagina: Isfjord

ISBN 978-94-6123-034-8

Voorwoord

Spitsbergen (Svalbard) is geen alledaagse bestemming. Het is ook zeker geen bestemming voor massatoerisme. Alhoewel: het kan gebeuren dat een cruiseschip de hoofdstad Longyearbyen aandoet en de straat en de belangrijkste bezoekerscentra even overspoeld worden door toeristen. Meestal is dat maar korte tijd het geval, want de schepen hebben een strak vaarschema. Iets anders is het met de mensen die met gerichte belangstelling voor deze Arctische omgeving deze bijzondere bestemming uitkiezen. Op Spitsbergen is het vooral leeg. Behalve dan voor de vogels: de rotsen zijn hun domein. De natuur wordt heftig beschermd in 29 natuureservaten.

Het aantal plaatsen om te bezoeken is beperkt en vrij rondlopen is niet toegestaan vanwege het gevaar van ijsberen. En dus zijn het vooral de excursies, de actieve vakanties met gidsen of de tochten rond de eilanden, waarbij we met dit bijzondere gebied in aanraking komen

Een bezoek aan Spitsbergen is in vele opzichten een onvergetelijke belevenis: de stilte, de wereld van sneeuw en het ijs met permafrost bepalen hier alles. Menselijke ingrepen zijn maar beperkt: een reis naar Spitsbergen is een reis naar het einde van de wereld, daarna komt alleen nog een zee en een Noordpool. Ik wens je veel plezier met deze Odyssee-reisgids!

Fred Geers

Tips

Uiteraard houdt Odyssee zich aanbevolen voor reacties van kritische lezers. Zijn er foutieve vermeldingen, wijzigingen in openingstijden, prijzen en dienstregelingen in deze gids? Laat het ons weten! Of heb je tips over hotels, pensions, campings en dergelijke? Ook dat horen we graag! Stuur een email naar: info@odyssee-reisgidsen.nl

Volg Odyssee Reisgidsen op Facebook, Twitter en Instagram
Meld je aan voor de Odyssee Nieuwsbrief via www.odyssee-reisgidsen.nl/news
www.odyssee-reisgidsen.nl | info@odyssee-reisgidsen.nl

Inhoudsopgave

Spitsbergen verkennen

Spitsbergen in vogelvlucht **7**

Spitsbergen van eiland tot eiland

Spitsbergen (eiland) verkennen **16**

Longyearbyen **17**

Praktische informatie Longyearbyen **26**

Westelijk Spitsbergen **29**

Zuidelijk Spitsbergen **34**

Noordelijk Spitsbergen **44**

Nordautlandet

Nordautlandet verkennen **51**

Barentsøya, Edgeøya en overige eilanden

Barentsøya, Edgeøya en overige eilanden verkennen **56**

Achtergrondinformatie

Landschap en bevolking **61**

Geschiedenis **67**

Flora en fauna **75**

Planten **76**

Zoogdieren **79**

Vogels **89**

Praktische informatie

Reizen naar Spitsbergen **97**

Praktisch ABC **106**

Kaders

Dichter bij de Noordpool **11**

Geografische aanduidingen op de kaart **12**

Recente expeditie uit Nederland **14**

Spitsbergen klopt dat wel? **20**

Wandeling door Longyearbyen **22**

Aan de wandel, neem je stok maar mee! **23**

Wandeling: The Russian Trail **24**

Voorloper van plastics **46**

Vijf maanden zon **48**

Een poolheld uit Tilburg **54**

Een eiland voor Beren **60**

Als de nacht valt, gaat het noorderlicht aan **66**

Springplank voor ontdekkingsreizigers **73**

Ijs in beweging **77**

Wetenschappers houden van Spitsbergen **99**

Er mag weinig, er kan veel **102**

Geweer in de paraplubak **108**

Spitsbergen (Svalbard)

Spitsbergen in vogelvlucht

Op Spitsbergen zijn veel resten te zien van eerdere menselijke activiteiten

Spitsbergen, door de Noren die het gebied beheren officieel aangeduid als Svalbard, is een boeiend reisdoel. Uniek in vele opzichten: de noordelijkste plek ter wereld, waar nog gemakkelijk te komen is. Toch is Spitsbergen geen bestemming voor massatoerisme. Daarvoor is het te bijzonder. Wegen zijn er nauwelijks en de toegankelijkheid van plaatsen die het gebied zo uniek maken is beperkt. Spitsbergen vormt een grillige verzameling van grote en kleine eilanden. Drie grotere eilanden – Spitsbergen, Nordaustlandet en Edgeøya -- maken het grootste deel uit van Spitsbergen als archipel in het noorden. Daarnaast liggen verspreid nog een aantal kleinere eilanden. Wat domineert is de stilte, het onaangetaaste, met een vleugje van een grijs verleiden waarin het allemaal zo heel anders was. Het is als een van de laatste stukken natuur waarbij de mens nog net op tijd tot inkeer gekomen is. Steden of dorpen kent Spitsbergen niet. Longyearbyen, de enige plaats waar op gevlogen kan worden is dé bezoekersplek. Daarnaast zijn er wat kleinere vestigingen van mensen, waaronder het Russische Barentsburg en het onderzoekcentrum Ny-Ålesund. Echte andere plaatsen zijn er niet.

Poolervaringen

Spitsbergen ligt ongeveer 565 km verwijderd van de Noordkaap, het noordelijkste puntje van Noorwegen; naar de Noordpool is het nog eens 1300 km. De archipel ligt tussen 74°-81°NB en 10°-35°OL. Op diverse plaatsen waan je je op de Noordpool door de grote massa's sneeuw en ijs.

Maar op andere plaatsen is het juist weer verrassend groen, zoals je niet zou verwachten zo noordelijk op de aardbol. Nergens ter wereld op deze hoogte is zoveel plantengroei als juist hier. In de zomer zijn de toendra's groen en bloeien de mooiste bergbloemen. Sneeuw, ijsmassa's en de weelderige platengroei vor-

men een bijzondere combinatie. Van die plantengroei maken ook weer dieren gebruiken van, zoals het Spitsbergen-rendier, een kleiner soort rendier dat zich hier goed kan handhaven.

Denkend aan dieren, spreekt vooral één dier sterk tot de verbeelding als het om Spitsbergen gaat: de ijsbeer. Prachtig om dit dier hier in zijn element te zien tussen sneeuw en ijs. De jonge dieren zijn natuurlijk helemaal bijzonder om te zien met een hoge aaibaarheidsfactor. Maar hier komen we juist op een ander punt: de aanwezigheid van ijsberen maakt dat de toegankelijkheid beperkt is tot enkele plaatsen, waar gewaakt wordt over de aanwezigheid van deze dieren. Er zijn te veel ongevallen gebeurd in het verleden. De ontoegankelijkheid door het gevaar van ijsberen en de grote hoeveelheid sneeuw en ijs maken dat de mens hier letterlijk zeer spaarzaam te gast is. Op weinig plekken is het mogelijk voet aan land te zetten.

Sneeuw, ijs en rotsen bepalen vooral het landschap en wie er wat van zien wil heeft vooral schepen, gidsen of een geweer nodig, want rondlopen op eigen houtje is er niet bij. Spitsbergen is buiten de gevestigde plaatsen waar mensen aankomen, zoals bij de vestigingen in Longyearbyen, Ny-Ålesund, Barentsburg en Pyramiden niet toegankelijk zonder toestemming en geweer. Overigens is het op pad gaan met een geweer gebonden aan strikte regels.

Deze strenge regels hebben vooral te maken met de bescherming van de mens tegen ijsberen en bescherming van de natuur tegen de aanwezigheid van de mens. Onderschatting van het gevaar van ijsberen heeft ook de laatste jaren nog steeds mensen het leven gekost.

Willem Barentsz

Over de wateren en gebieden tussen Noorwegen en de Noordpool was vóór de reizen van Willem Barentsz en andere zeehelden weinig bekend

Wanneer **Willem Barentsz** precies geboren is, is niet bekend. Rond 1550 werd

een jongen geboren in Formerum op Terschelling. Opgroeiend op het eiland werd Barentsz een man van avonturen, op zoek naar nieuwe werelden, ver weg. En wie op zoek is naar nieuwe werelden en woont op een eiland heeft maar drie dingen nodig: een goed schip, een kompas en een kaart. Nu waren er in die tijd weinig goede kaarten. Want wie had de noordelijke zeeën bevaren waar de jonge Willem Barentsz als een magneet naar toe getrokken werd? Gerard Mercator was een van die mensen die de noordelijke wereld in kaart gebracht had. Of het klopte was echter de vraag. Was er wel land daar boven de poolzee? Was doorvaart wel mogelijk? Er waren meer lezingen en meer ervaringen. Andere ervaringen.

Willem Barentsz kwam in contact met dominee en cartograaf Petrus Plancius. Deze kende de ervaringen van de eerdere Engelse reizen. De wijze dominee doceerde behalve Gods woord ook de kunst van de cartografie en navigatie. Hij was overtuigd van de mogelijkheid van een doorvaart zonder ijs naar Azië. Enkele expedities uit Enkhuizen en Amsterdam volgden, maar deze eindigden zonder succes in het ijs. Voor Willem Barentsz dé ultieme uitdaging: waar anderen faalden had hij er geloof in. Met Amsterdamse kooplieden werden de Stevens weer naar het noorden gewend. Twee schepen met mannen met naam aan het roer – Jan Cornelisz Rijp en Jacob van Heemskerck – verlieten op 10 mei de haven van Amsterdam. Om de kosten te drukken gebruikten ze geen nieuwgebouwde schepen, maar twee tot expeditie-schip verbouwde oorlogsschepen, de zogenaamde Vlieboten.

Dagboek

Willem Barentsz leidde deze nieuwe noordelijke expeditie. Op 19 juni ontdekte hij een opmerkelijk hoger liggend land. In het dagboek hierover:

'Den 19. junij Sagen wy wederom landt. Doen namen wy der Sonnen hooghde en bevonden dat hij verheven was boven den horizont 33. graden 37. minuten haer declinatie was 23. graden 26. minute de selvige afgetogen vande ghevonden hooghde des sons, so bevonden wy dat wy waren op des poolshooghde van 80. graad. 11. Minuten.....Dit landt was seer hoogh ende wy seijlden daerbij heenen westelijck aen totte 79. graden ende een half, daer wy een goede reede vonden ende conden niet naerderbij het landt comen vermidts de windt n.o. waeyde, recht van 't landt af ende die bay streckte recht noorden ende suyden in zee'.

Behalve de ontdekking van Spitsbergen werd ook het Bereneiland geregistreerd als nieuw ontdekt land. Maar later kwam de expeditie in het ijs vast te zitten. Wat een verkennende tocht naar het oosten zou moeten worden werd een verkenningstocht langs de westkust van Spitsbergen. Bij Berenland werd de knoop doorgehakt: twee verschillende routes zouden twee kansen opleveren.

Overwintering op Nova Zembla

Jan Cornelisz Rijp koos voor een nieuwe poging wat noordelijker; Jacob van Heemskerck en Willem Barentsz zagen meer heil in een wat meer oostelijke route. Ook deze actie was niet bepaald geslaagd te noemen, het werd de beroemde overwintering op Nova Zembla toen ze daar vast kwamen te zitten in het ijs. Zeven maanden trotseerden ze de kou.

Toen ze op 14 juni 1597 in open boten zuidwaarts trokken, bleken twee mannen